

מאמרי הגות וצפונות בפרד"ס התורה בעמק הפרשה

ויקהל - פקודי

מאת
משה בכמה"ר עזרא בצרי

שנת התשפ"ג

בוני המשכן בשלימות - בצלאל ואהליאב

"וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רְאוּ קָרָא ה' בְּשֵׁם בְּצַלְאֵל בֶּן אוּרִי בֶן חוּר לְמִטֵּה יְהוּדָה. וַיִּמְלֵא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בְּחַכְמָה בְּתְבוּנָה וּבְדַעַת וּבְכָל מְלָאכָה. וְלָחֹשֶׁב מְחֻשְׁבַּת לַעֲשׂוֹת בְּזָהָב וּבַכֶּסֶף וּבַנְחֹשֶׁת. וּבַחֲרֻשֵׁת אֶבֶן לְמִלֵּאת וּבַחֲרֻשֵׁת עֵץ לַעֲשׂוֹת כָּל מְלָאכֶת מְחֻשְׁבֶּת. וְלַהוֹרֹת נָתַן בְּלָבוֹ הוּא וְאַהֲלִיאֵב בֶּן אֲחִיסָמֶךָ לְמִטֵּה דָן. מְלֵא אֹתָם חֲכָמַת לֵב לַעֲשׂוֹת כָּל מְלָאכֶת חֲרָשׁ וְחֹשֶׁב וְרָקַם בְּתַכְלֵת וּבְאֲרָגָמָן בְּתוֹלְעַת הַשָּׁנִי וּבַשֵּׁשׁ וְאַרְגָּ עֲשֵׂי כָּל מְלָאכָה וְחֻשְׁבֵי מְחֻשְׁבֶּת".¹

בפסוקים אלו מופיעים כל האותיות לבד מהאות פ', שכן המשכן נבנה על ידי צירופי אותיות, ונועד כדי לסלק חרון אף, ועל כן יש כאן את כל האותיות, לבד מפ' המורה על אף, שצף, קצף, נגף, ולכן אינה נמצאת בתפילת שמונה עשרה ובברכת המזון. כדי לבנות מקום להשראת שכינה חייב להיות שהמקום יהיה כלול מכל הכוחות ובשלימות המידות. שכן המשכן וכליו משמשים מעין כפתורים לוויסות העולם והנהגתו, ובנוי כדוגמת העולם ממש.

בזוהר מבואר,² כי המשכן הושלם בצורה מאוזנת על ידי שלשה שעסקו בבנינו, על ידי משה שהוא בתפארת, הקו האמצעי המאזן שתי קצוות, ומצד ימין היה בצלאל הבא מיהודה, שמחנהו צועד בראש, השייך לצד החסד שהוא שם הוי"ה, שכן הצל הוא דבר רוחני וחסד אל כל היום, ולכן התעסק ביריעות הפנימיות, ומצד שמאל אהליאב ממטה דן, המאסף לכל המחנות, שהוא צד האהל, השייך לשם אדנות, ולכן התעסק ביריעות החיצוניות, יריעות העזים, שהן כדוגמת קליפה לפרי. ומשה שהוא בבחינת מלך המנצח על המלאכה לא התעסק בעשיה בפועל בחמרים, אלא בהקמה, ובהורדת השכינה.

וכן היה בבוני הבית הראשון, ששלמה היה מצד יהודה, וחירם מצד דן. ונתחברו בסוד הוי"ה ואדנות. וכן לעתיד, משיח יבוא מיהודה, ושריה מדין,³ כי זה תכלית בנין בית המקדש, להיות ה' בהיכל קדשו.

¹ שמות לה ל-לה.

² זוהר פקודי רכד, א. ורלו, א.

³ כנזכר בזוהר בלק קצד, ב. וכן ביאר השם משמואל' שזיווג ה' יתברך במעשה המשכן הגדול שבשבתים שהוא יהודה שיצא ממנו משיח, והירוד שבשבתים משבט דן, לפי שהקטן והגדול שוין לפני המקום, וכן המקדש נעשה בב' שבטים אלו, שלמה מיהודה וחירם מדין, שנאמר: 'בן אשה אלמנה ממטה נפתלי', ובדברי הימים כתוב: 'בן אשה מבנות דן', שהיה אביו מנפתלי ואמו מדין, וכן לעתיד ישתתף עם משיח אחד משבט דן ושמו שריה, שהגדול והקטן שוין לפני המקום, וכל אחד יש לו דבר אחד שבזה הוא נכתר בכתר על כל ישראל.

וכן כתב הציוני על התורה פרשת כי תשא, על הפסוק 'ויעש את הכיור', אמרו חז"ל יודע היה בצלאל לצרף אותיות שבהם נבראו שמים וארץ אשר המשכן וכליו רומזים אליהם, כי לא היה יתד ותפירה בלתי עילה וסברא, ומחמת כי עיקר המשכן לכבוד ולתפארת, הוברר לבניינו אחד ממטה יהודה הרומז לרחמים, ואחד ממטה דן הרומז לדין, מובן למשכיל. נתן לבצלאל החכמה והתבונה והדעת ונתן לעזרו אהליאב, ולא אמר שיתן לו חכמה ותבונה כמו בצלאל.

ו'אהליאב' נקרא על שם שיבנה אהל מועד לאבינו שבשמים, 'בן אחיסמך' - כי שם מקום סמיכות האחים, השכינה עם ישראל, כמו שכתוב: ⁴ 'למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך'. וכתוב: ⁵ 'אחותי רעיתי'. 'למטה דן' - שנמשל גם הוא לגור אריה, על כן מן הראוי שיבנה האריאל. ורמז ביהודה ודן לשני שמותיו יתברך, ה' אלהים, שם של רחמים ושל דין אשר שתף הקדוש ברוך הוא וברא בהם העולם, כך משכן זה העשוי כדוגמת כל העולמות נעשה על ידי יהודה, שכל השם של רחמים כלול בשמו, ועל ידי דן, המורה על מדת הדין, לכך נאמר 'ראו קרא ה' בשם'.

וכדי להדמות מכל וכל בנין המשכן אל בנין העולם, צוה משה להכריז 'איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה'. וכי עשו עבירה שהיו מביאים יותר מכדי הצורך? אלא לפי שראה משה שציוור בנין זה הוא תבנית בנין העולם בכללו, ואמרו רז"ל, ⁶ כשברא הקדוש ברוך הוא העולם, היה מרחיב והולך, עד שגער בו הקדוש ברוך הוא ואמר לעולמו די, כך כשראה משה שדבר זה הולך ומתרחב לאין תכלית, גער בהם לאמר 'אל יעשו עוד מלאכה', כי כך עשה הקדוש ברוך הוא ביצירת עולמו. ⁷

הרוקח מחשב את שטח היריעות העליונות והתחתונות שהיו אלפים ארבע מאות ארבעים אמה על אמה, ופרושים על מ"ח קרשים, כנגד אלפים ארבע מאות ארבעים ושמונה שנה מבריאת העולם ועד שנתנה התורה. וארבעים שנה במדבר, 'מגיד מראשית אחרית'. ⁸ והיקף הקרשים היו שבעים אמה, ⁹ ומן הארץ עד ראש הקרשים עשר אמות, נמצא היקפן של מ"ח הקרשים ת"ש אמות. ¹⁰ כנגד ת"ש שנה שהיו בארץ י' שבטים עד גלות ראשון. ונזכר בפרשה כ"ב פעמים 'קרשים' כנגד כ"ב דברים שנבראו בעולם, כמבואר במדרש תדשא, ¹¹ כנגד כ"ב אותיות האלף בית, וכ"ב שמות של כלים נשאו הלויים. וכ"ב דורות ישבו על הארץ, לכן כותבים במזווה כ"ב שורות ומסתיימת בתיבת 'הארץ', ואומרים כל שבוע כ"ב פעם 'אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב', שלוש פעמים כל יום, ובשבת ארבע פעמים, נמצא כ"ב פעמים.

⁴ תהלים קכב ח.

⁵ שיר השירים ה, ב.

⁶ חגיגה יב, א.

⁷ כלי יקר על שמות לה, לד. וכן מפורש במדרש תנחומא כי תשא פרק יג: בצלאל בן אורי זה אחד משבעה בני אדם שנקרא להם שמות, ישי נקרא לו ארבעה, בצלאל ששה... שכתוב בדברי הימים א ד, א-ב: "בְּנֵי יְהוּדָה פְּרָץ חֲצֵרוֹן וְכַרְמִי וְחֹזֶר וְשׁוּבָל. וְרָאִיָּה בֶן שׁוּבָל הַלֵּיד אֶת יַחֲזֵק הַלֵּיד אֶת אַחֲזַב וְאֶת לְהֵד".

בצלאל - שם שקראה לו אמו אומתו, והקדוש ברוך הוא קרא לו חמשה על שמו של משכן של אהבה, **ראיה** - שהראה הקדוש ברוך הוא לכל ישראל שהוא מתוקן מבראשית לעשות את המשכן, **בן שובל** - שהוא בא להעמידו, **יחזק** - שנתן חתימתו של הקדוש ברוך הוא על ישראל, **אחזב** - שאיחה את ישראל להקדוש ברוך הוא, **להד** - שהעמיד הוד והדר במשכן שהיתה הדרן של ישראל. ורבי אדא בר חייא אמר, להד - שהדל שבשבטים מדבק לו במשכן ואיזה 'ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן'.

אין לך גדול מכל השבטים משבט יהודה ואין לך ירוד מן שבט דן שהיה מן השפחות, מה כתוב בו (בראשית מו, כג): 'ובני דן חושים', אמר הקדוש ברוך הוא, יבוא ויזדווג לו שלא תהא רוחו גסה, שגדול וקטן שוין לפני הקדוש ברוך הוא. אמר רבי חנינא, לעולם אל יגיס אדם בכבודו, המשכן נעשה בשני שבטים אלו, ואף בית המקדש כן עשהו, שלמה מיהודה וחרם מן דן, שנאמר: 'בן אשה אלמנה הוא ממטה נפתלי' (מלכים א ז, יד), ובדברי הימים (ב ב, יג) כתוב: 'בן אשה מן בנות דן', שהיה אביו מנפתלי ואמו מן דן. אמר הקדוש ברוך הוא, בעולם הזה עשיתם משכן ומקדש שהיו בחומה, ולעתיד אני אבנה את בית המקדש ותהיה מוקפת בחומת אש.

⁸ ישעיה מו, י. ומספר זה הוא כמנין שמע ישראל וברוך שם עם ששת התיבות, הראשית - שמע ישראל, והאחרית - ברוך שם.

⁹ הגר"ח"ק כתב שנראה שצריך לומר י', וכנראה משום שהתייחס לגובה, אולם כיון שכל קרש היה רחב אמה וחצי נמצא שבכל קרש י"ה אמות וביחד ע"ב, וצריך לומר שאת היחידות לא החשיב.

¹⁰ צריך להיות תש"ך, י' פעמים ע"ב, ולא החשיב אלא השלמים.

¹¹ פרק ב.

תיבה קטנטונת ומשמעה רב - 'את'

הפרשה שלנו מלאה בריבוי אתין. פעמים מופיעה התיבה 'את' בתוספת ו' החיבור, ולפעמים ללא כל תוספת. כבר עמד על כך 'אור החיים' הקדוש, וביאר, שהו' מורה על התקשרות וחיבור, וביאר בפרוטרוט מדוע במקום אחד הדבר נלווה לקודמו ושווה אליו בדרגתו, ובמקום אחר יש חילוק בינו לבין קודמו.

מלבד השינוי באותיות יש גם שינוי בניקוד, אם היא תנועה גדולה או קטנה, שאם התיבה נסמכת עם מקף, היא מופיעה בניקוד סגול, ואם עומדת בפני עצמה, בצירי.¹² על הקורא בתורה המבדיל בין צירי לסגול,¹³ לשים לב היכן לקרוא בצירי והיכן בסגול. ועיין בדברי הרמ"ק ב'פרדס רמונים',¹⁴ על ההבדל בין צירי לסגול לפי סודן של דברים. ויש להבין מה משמעות של כל האתין הללו. ונראה כי ריבוי האתין הללו מעיד על המשכן שנבנה מא' ועד ת' – על ידי צירופי אותיות.

אם נמנה כמה פעמים מוזכרת תיבת קישור קצרה זו המשמעותית כל כך, נמצא שיש בפרשה 64 אתין, והדבר אומר דרשני. וכאשר נבדוק כמה פעמים היא חוזרת על עצמה בפרשת כי תשא העוסקת בענין חטא העגל, נמצא בצורה מפתיעה מספר זהה, 64 פעמים. זהו רמז מובהק שהמשכן כפרה על חטא העגל שפרחו האותיות מהלוחות מא' ועד ת', ובצלאל שידע צירופי אותיות שנבראו בהם שמים וארץ, ועל פיהם בנה את המשכן, כאילו החזיר שוב את אותן אותיות.

בעל הטורים,¹⁵ התייחס לריבוי ה'את' רק בפרשת פקודי וכתב:
'את' הכתנת - את ציין, לרבות שהיה לכל אחד ואחד התיק שלו.

ומדוע נרמז הנרתיק בתיבת 'את'?

כי האות ת' מבטאת יפה את התוית והחותמת, שכן בגמר היצור ובסיום עשיית הכלי מכינים לו תיק או נרתיק.

כ"ח 'את' – כנגד כ"ח 'עת'

כשם שהמשכן מבטא את מימד המקום, שהוא דגם זעיר של בריאת העולם, כך הוא מבטא גם את מימד הזמן.

הרוקח עושה חשבון, שהחל מפרק מ פסוק ב: 'בחודש הראשון', עד: 'כן עשה' בפסוק טז, העוסק בצווי ה' למשה על הקמת המשכן, יש כ"ח פעמים 'את', כנגד כ"ח עתים שבקהלת. מ'עת ללדת' עד 'עת שלום'.¹⁶

¹² ראה על כך בהרחבה בספרו של הרב אריאל הלוי שליט"א, 'משיח כהלכה'.

¹³ כעדת התימנים המבטאים את הסגול דומה לפתח שלנו, או אשכנזים הקוראים צירי כאלו יש י' אחריה.

¹⁴ שער הנקודות.

¹⁵ שמות לט, כז.

¹⁶ בקהלת ג, א נאמר: 'לפל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים'. וכאן מופיעים שבעה פסוקים כנגד ימי השבוע, ובכל אחד מהם מופיעה המילה 'עת' ארבע פעמים, שהיממה מתחלקת לארבע, ובפסוק הראשון יש ז' תיבות ברצף המסתיימות באות ת', רמז לעולם בן החילוף. ויש בו ז' ניגונים, (אולי הכוונה לטעמים שיש שם מאריך, טרחא, שופר הולך, זקף קטון, קדמא, טרחא סוף פסוק. ואולי תריין קדמין מחשיב כמו קדמא), ויש בו את כל האותיות חוץ מז' וצ' שהן בגימטריה זמ"ן. וזהו שהקדים שלמה ואמר 'לכל זמן', שכאן הוא כללות ענין הזמן. ופסוק ב' הוא פסוק המתחיל ומסיים באות ע' שהיא ריבוי עשרוני של הז'.

וכן כ"ח פעמים בקהלת 'תחת השמש', שמחזור החמה כ"ח שנה.¹⁷
וכן כ"ח דורות מיהודה עד יכניה שגלה.¹⁸

ט"ל - ארבעים חסר אחת

בין המספרים הבולטים ביותר ביהדות עומדים המספרים ארבעים, ושלושים ותשע. יש להבין מהי המשמעות העמוקה הצפונה במספרים אלו, שחוזרים על עצמם שוב ושוב בהרבה עניינים, כמו בט"ל מלאכות שבת, שהן כנגד ט"ל מלאכות המשכן¹⁹, וכן המנהג לכרוך בין הקשרים בציצית ט"ל כריכות²⁰, ארבעים מלקיות חסר אחת, ארבעים היום וארבעים הלילה של המבול, ארבעים היום והלילה של משה רבנו במרום, ועוד.

- (ב) עַת לְלֶדֶת וְעַת לְמוֹת, עַת לְטַעַת וְעַת לְעִקּוֹר נְטוּעַ:
(ג) עַת לְהַרְוֵג וְעַת לְרַפּוֹא, עַת לְפְרוֹץ וְעַת לְכַנּוֹת:
(ד) עַת לְבַכּוֹת וְעַת לְשַׁחֵק, עַת סְפוּד וְעַת רְקוּד:
(ה) עַת לְהַשְׁלִיךְ אֲבָנִים וְעַת כְּנוֹס אֲבָנִים, עַת לְחַבּוֹק וְעַת לְרַחֵק מִחֶבֶק:
(ו) עַת לְבַקֵּשׁ וְעַת לְאַבֵּד, עַת לְשַׁמּוֹר וְעַת לְהַשְׁלִיךְ:
(ז) עַת לְקַרֹּעַ וְעַת לְתַפּוֹר, עַת לְחַשׂוֹת וְעַת לְדַבֵּר:
(ח) עַת לְאַהֵב וְעַת לְשַׂנֵּא, עַת מְלַחֵמָה וְעַת שְׁלוֹם:
¹⁷ פירושי סידור התפילה לרוקח לד, ויברך דוד עמוד רה.

¹⁸ ואלו הם: פּרָץ, חֲצֵרוֹן, רֶם, עֲמִינַדָב (יש אומרים שנקרא גם קנז), נַחֲשׁוֹן (יש אומרים שנקרא גם עתניאל), שְׁלֹמֹן (נקרא גם שלמה), בּוּעַז (נקרא גם אבצן או יעבץ), עוֹבֵד, יִשִּׁי, דוֹד, שְׁלֹמֵה, רַחֲבֵעַם, אֲבִיהַ, אֲסָא, יְהוֹשֻׁפֵט, יְהוֹרָם, אַחֲזִיהַ, יְהוֹאָשׁ, אֲמִצִּיהַ, עוֹזִיהַ, יוֹתָם, אַחֲזַי, חֲזַקִּיהַ, מְנַשֶּׁה, אֲמוֹן, יֵאֲשִׁיהוּ, יְהוִיָקִים (נקרא גם אליקים), יכניה (הנקרא גם יהויכין).
¹⁹ שבת דף מט, ב:

אבות מלאכות ארבעים חסר אחת כנגד מי? אמר להם רבי חנינא בר חמא: כנגד עבודות המשכן. אמר להם רבי יונתן ברבי אלעזר: כך אמר רבי שמעון ברבי יוסי בן לקוניא, כנגד 'מלאכה' 'מלאכתו' ו'מלאכת' שבתורה ארבעים חסר אחת.

הקשה רב יוסף, 'ויבא הביתה לעשות מלאכתו' מהמנין הוא או לא?
אמר לו אב"י: ויביאו ספר תורה וימנו, האם לא אמר רבה בר בר חנה, אמר רבי יוחנן: לא זזו משם עד שהביאו ספר תורה ומנאום.

אמר לו: הספק אצלי משום שכתוב 'והמלאכה היתה דים', מהמנין הוא, והוא כמי שאמר לעשות צרכיו נכנס, או שמא 'ויבא הביתה לעשות מלאכתו' מהמנין הוא, והכתוב 'והמלאכה היתה דים' כך הוא אומר, שהמלאכה הושלמה, תיקן.

שנינו כהסובר כנגד עבודות המשכן, ששנינו: אין חייבין אלא על מלאכה שכיוצא בה היתה במשכן, הם זרעו ואתם לא תזרעו, הם קצרו ואתם לא תקצרו, הם העלו את הקרשים מקרקע לעגלה, ואתם לא תכניסו מרשות הרבים לרשות היחיד, הם הורידו את הקרשים מעגלה לקרקע, ואתם לא תוציאו מרשות היחיד לרשות הרבים, הם הוציאו מעגלה לעגלה, ואתם לא תוציאו מרשות היחיד לרשות היחיד... ע"ש.

ומסוגיא זו נראה בעליל עד כמה חשוב מספר הפעמים שמופיעה תיבה בתורה באופן כללי, שיש הרבה מה ללמוד מכך. ולפעמים ההתייחסות היא לשורש, ולפעמים לצורה איך שהמילה מופיעה, באיזו לשון בדיוק.

²⁰ ראה פירוש הרא"ש על במדבר טו, לח:

'ואני שמעתי שיהיו הכריכות של כל כנף ג' מתשעה תשעה, והאחרונות י"ב כריכות. ג' פעמים ט', וא' י"ב, הרי כאן ט"ל, כמנין הוי"ה אח"ד.

ועוד שמעתי שיש בכל הכריכות והחוליות והקשרים והחוטין רמ"ח כמנין איבריו של אדם, ודוק ותשכח אם בעל מספר אתה, וד' ט"ל קנ"ו וה' קשרים וד' חוליות וח' חוטין הרי כאן כ"ג, א"כ תמנה ד' פעמים כ"ג ותמצא החשבון מכוון".

ראה 'בן איש חי' - הלכות שנה ראשונה - פרשת לך לך:

'ומאחר שאנחנו צריכין לעבוד את ה' יתברך ולקיים מצותיו בשלש פעמים אהבה, שהם בכונה ובדבור ובמעשה, לכן הציצית שהוא זכר לכל מצות ה', עושים בו ט"ל כריכות לרמוז שאנחנו צריכין לדאוגו, לזכור בו מצות ה' באהבה משולשת בכונה ובדבור ובמעשה, ולכך נקרא טלית שהוא ט"ל ת"י, והיינו ט"ל רמז לט"ל הנזכר, ות"י

והנה נראה מכמה מקומות בדברי חז"ל ובדברי פרשנינו כי מספרים אלו מאוד מהותיים ונוטלים חלק נכבד במערכת הכללית של תיקון הבריאה.

כדי לחדור להבנה הרעיונית של העניין עלינו לחפש תחילה את המשמעות של המספר ארבעים, ועוד קודם לכן של המספר ארבע. כי 'ארבעים' הוא ריבוי כללי של המספר ארבע, ובעצם ה'ארבע' הוא הגרעין שבו נעוץ המשמעות של המספר ארבעים. לאחר שנבין את המאפיין של מספר זה, נוכל להמשיך הלאה להבין מה קורה בספרה שלפני ארבעים, שלב אחד קודם לפני שמגיעים לרעיון שבאותו מספר.

בדומה לכך יש להתייחס גם למספרים אחרים כשאנו באים לבדוק את המשמעות שלהם, כמו למשל היחס בין שישים לחמישים ותשע, וכן של חמישים חסר אחת ביחס לחמישים, מפני שישנו שינוי ומעבר מהותי מספרה זו לספרה זו. וההבדל ביניהם אינו כמו ההבדל שבין חמישים ושמונה לחמישים ותשע, או שבין חמישים ותשע לשישים, אלא ההבדל הוא בין שני מושגים שונים לחלוטין.

נבהיר זאת למשל במספר שישים. ידוע שכל דבר בטל בשישים, ומוצאים אנו מושגים רבים שבהם אנו משתמשים במספר שישים בדוקא ולפעמים במספר חמישים ותשע, שבא לבטא את המושג הכולל של עד המספר שישים. נמצא אפוא שישנם מספרים גורליים שהם משמשים כגבול וחיץ בין עולמות שונים ומהויות נפרדות.

אנו יודעים ששיעור המקוה הוא ארבעים סאה, ובארבעים סאה חסר אפילו קורטוב אחד, אין עולה טבילה. מה שמלמד שחומר משתנה בבואו במגע עם השיעור ארבעים, ולא פחות מכך, וממילא יש להבין שיש הבדל ומשמעות שונה בכל פעולה, אם נדרש לעשות אותה פחות מארבעים פעם, או לפחות ארבעים פעם.

כדי להגיע למשמעות הברורה שישנה בכל מספר שהוא, עלינו לבדוק ולהשוות את המקומות בהם הוא מופיע ולנסות למצוא מכנה משותף, ועל ידי כך להגיע למשמעות הברורה והמוחלטת של המושג העומד מאחורי המספר.

לאחר בדיקה של מספר נושאים, בהם באים לידי ביטוי הספרות ארבע וארבעים, ניתן לקבוע כלל יסוד ולומר כי מספר זה סגולתו להפוך ולשנות חומר, ולתת לו צורה שונה לחלוטין ממצבו הקודם.

הוא מספר קדוש שימשך לנו קדושה ממצוה זו של ט"ל כריכות הציציות, כי אין לנו השגה אלא בציציות שבטלית, ולא בגוף הטלית עצמו".

ומקור הדברים משער הכוונות דרוש הציצית דרוש ו' שכתב: "וגם מנהג מורי ז"ל הנה ט"ל כריכות שיש בציצית הם בחינת ט"ל אותיות שיש באהי"ה דההי"ן, בפשוט ומילוי ומילוי דמילוי, לפי שסוד הציצית הוא באהי"ה דההי"ן העולה כנ"ף".

ועיין ב'שער הפסוקים' על הפסוק בהושע (יד, ו): "אהיה כטל לישראל", שהשם אהי"ה הוא ביסוד דאמא ובמילוי ההי"ן יש בו ט"ל אותיות בפשוט ומילוי ומילוי דמילוי, וזהו אהי"ה כט"ל.

ועניין החישוב של פשוט ומילוי ומילוי דמילוי הוא שכולל כל הבחינות, ארבע האותיות בפשוט – בכתר, ו' האותיות המילוי – בחכמה, וכ"ה אותיות המילוי דמילוי – בכינה. ועל דרך זה יש בכל שמות הקודש. בשם הוי"ה המילוי דמילוי יש בו כ"ח אותיות, ובשם אהי"ה יש כ"ה אותיות. וכידוע השם הוי"ה רחמים והכ"ח מורה על חוץ וצד ימין, ובשם אהי"ה שהוא בצד שמאל וממנו דינין מתעריץ, יש במילוי המילוי שלו כ"ה אותיות וכידוע 'כה' מורה על דין בסוד מכה רבה הבאה מ'כה'. ומה שיש בפתח אליהו על סוד הפסוק 'שראשי נמלא טל' בשם הוי"ה יש שתי בחינות, יש ט"ל בשם אהי"ה, ויש ט"ל בשם הוי"ה בשלוש האותיות הראשונות. וכן יש ט"ל אותיות בד' מילויי הוי"ה עסמ"ב. גם יש ט"ל אותיות בשמות הי' ספירות. ועיין בקונטרס שמות הקודש בספר 'עטרת תפארת' לגאון רבינו יוסף חיים זיע"א בסופו.

על ארבעים היום של המבול מפרש רש"י,²¹ שהם היו כנגד יצירת הולד, שקלקלו להטריח ליוצרם לצור צורת ממזרים. ולד - בגימטריה ארבעים, משום שעד יום הארבעים נחשב כמים בלבד, וביום הארבעים נזרקה בו נשמה, ומאז נחשב ליצור חי שאסור להפילו.

מאותה סיבה טעם המספר של המלקות 39 דוקא, כי הוא ג' פעמים 13 המספר המייחד אותו יתברך ב"ג מידות הרחמים, כאשר מסמל אחדות ועולה בגימטריה אהב"ה, והעובר עבירה הרי שכח והתעלם מציווי קונו, ועל כן מקבל מנין שלוש כפול 13 להזכיר לו ג' פעמים את המספר 13 עם כל המשתמע ממנו.

ועיין בספר 'גן רוה',²² שמובא במדרש, שאדם וחוה והנחש כל אחד התקלל ב"ג מכות. והקשה הש"ך, הרי כלל נקוט בידינו, משלשין בממון ואין משלשין במלקות²³, ותירץ הג'ן רוה' על פי ה'כלי יקר',²⁴ שביאר שהיו מלקין אחת מלפניו, שהיה לו לזכור שבא מטיפה סרוחה,²⁵ ושתיים מאחוריו - שהיה לו לזכור שהולך למקום רימה ולפני מי הוא עתיד ליתן דין וחשבון, והם לאחוריו.

ולפי זה אדם הראשון שהיה יציר כפיו של הקדוש ברוך הוא, וגם עוד לא נגזרה עליו מיתה, לא היה עליו לזכור רק אחד מהג' דברים הללו, ולכן לקה רק שלישי.²⁶ כמו שבריאת האדם ל"ט ימים וביום הארבעים נזרקה בו נשמה, ומקבל צורה, כך בעצם העולם כולו נברא בט"ל לשונות עשיה, ונשלם בלשון הארבעים ב'ויכולו'. וכמו שמבואר בדברי בעל הטורים בפרשה.

כשמשה רבינו עליו השלום הזהיר את העם למחרת יום הכיפורים על השבת והודיעם שמלאכת המשכן אינה דוחה את השבת הוא עשה זאת ב'הקהל'. ואלו דבריו וכך נאמר בשלושת הפסוקים הראשונים בפרשה:²⁷

²¹ בראשית ז, ד.

²² עמוד ז לר' חנוך העניך ערזהאן, הוצאת מכון 'נופת צופים', ירושלים ה'תשנ"ח.

²³ מכות ה, ב.

²⁴ בפרשת כי תצא.

²⁵ אבות ג, א: "עֲקֵבָא בְּן מְהֻלָּאֵל אָמַר, הִסְתַּפֵּל בְּשִׁלְשָׁה דְבָרִים וְאֵין אֲתָה בָּא לִיְדֵי עֲבָרָה. דַּע, מֵאֵין בָּאתָ, וְלֵאָן אֲתָה הוֹלֵךְ, וְלִפְנֵי מִי אֲתָה עֹתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבוֹן. מֵאֵין בָּאתָ, מִטְּפָה סְרוּחָה, וְלֵאָן אֲתָה הוֹלֵךְ, לְמָקוֹם עֶפֶר וְרָמָה וְתוֹלְעָה. וְלִפְנֵי מִי אֲתָה עֹתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבוֹן, לְפָנַי מִלְּךָ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא." וברש"י על קהלת יב, א:

"וזכור את בוראך - ממקרא זה דרש, וזכור את בוראך שתתן דין וחשבון לפניו, וזכור את בורך קברך מקום עפר רמה ותולעה, וזכור בארך באר שנבעת ממקירה היא טפה סרוחה של זרע ושל לובן. ימי הרעה - ימי הזקנה והחלשות".

וז"ל המאירי על אבות פרק ג, א:

שלשה דברים אלו יביאהו להשתדל במידות ובתורה עד שיגיע לשלמות. שזכירתו שבא מטיפה סרוחה יביאהו להשמר מן הגאווה, שהיא שורש המדות הרעות, וההסתכלות באחריותו ודעתו שהוא הולך למקום רימה ותולעה, יביאהו לבזות קנייני העולם הזה. והתבוננות שהוא מעותד ליתן דין וחשבון על כל פעולותיו לפני הקדוש ברוך הוא, יביאהו להשתדל בתורה ובקיום מצותיה. ונכלל במאמר מאין באת פחיתותו מצד מלאכת תופיו ונקביו ושאר הדברים הנמאסים שבו עוד בחיים חייתו.

ובברייתא אבות דר"ג פי"ט: משל למלך שבנה פלטרין ושכללם, וביב של בורסקי עוברת בתוכו ונופלת על פתחו. כל עובר ושב אומר כמה נאה פלטרין זה אלמלא שביב זה של בורסקי עוברת בתוכו. כך באדם, ומה עכשיו שמוציא מעיין סרוח מתגאה על הבריות, אלו היה מוציא מעיין של שמן אפרסמון או פלייטון על אתת כמה וכמה.

²⁶ וע"ש בדברי חנוך. ולפי זה שלשה נתקללו כל אחד ב"ג קללות, ואולם ישנו חשבון אחר לפיו אדם התקלל בעשר מכות, חוה בעשר, הנחש בעשר, והאדמה בתשע.

ועיין בספר "טוב נהורך" לרב נאור אריה אוירבך שליט"א (ירושלים, תש"ס) בהרחבה. ובמאמר 'ארבעת המינים'. שמות לה, א-ג.²⁷

”וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת אִתְּכֶם. שִׁשְׁתַּיִּמִּים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לְכֶם קֹדֶשׁ שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן לַה' כָּל הַעֲשֶׂה בּוֹ מְלָאכָה יוֹמֶת. לֹא תַבְעֲרוּ אֵשׁ בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת.”

‘אלה הדברים’ - דרשו,²⁸ מכאן לשלשים ותשע מלאכות לשבת כמנין ‘אלה’. ו’דברים’ משמע שנים, וה’ של ‘הדברים’ לרבות א’ הרי ל”ט.

ואפילו שבכמה מקומות כתוב ‘אלה הדברים’ ולא דורשים אותו, כאן שונה שכתוב במלאכת המשכן:²⁹ ‘זה הדבר’ ושינה כך לכתוב ‘אלה הדברים’ - לדרשה.

לעשת - אותיות ל’ תשע, וחסר ו’, לומר ל”ט מלאכות יעשו אותם בו’ ימים ולא בשבת.

וכן: ‘אשר ברא אלהים לעשות’³⁰ הכתוב ב’ויכולו’, תמצא עשיות, ובריאות, ומלאכות, והויות, והוצאות והבדלות, כולם ל”ט,³¹ לומר ל”ט מלאכות הן חוץ מתולדות. וכן תמצא מ’ויקהל’ עד ‘לא תבערו אש... ביום השבת’, ל”ט תיבות, חוץ ממלת “השבת”.

יש כאן דיוק מדהים לגבי כל מבנה העולם כיצד נעשה, ואיך המשכן משמש כדגם זעיר הכולל את כל מעשה בראשית בזעיר אנפין, וכך ממילא ישנה השפעה שכל הנעשה במשכן משפיע על העולם באותו דבר שהוא מיצגו בבחינתו.

ישנה גם הקבלה מבחינת טיהור העולם והעלאתו לדרגה גבוהה, כמבואר להלן.

ויקה"ל - בגימטריה מקו"ה

מה מקוה מטהר – כך דברי תורה מטהרים.

מה מקוה צריך שיהיה בו ארבעים סאה, כך משה עמד בהר מ’ יום ונתנה לו התורה.

מה מקוה צריך שיהיה בו אמה על אמה ברום ג’ אמות, כך התורה, אמה בת ששה טפחים, רמז לששה סדרי משנה, ברום ג’ אמות – רמז לתורה נביאים וכתובים.

מה מקוה אינו מטהר בזוחלין אלא באשבורן, כך דברי תורה אינם מתקיימין אלא במי שיושב תמיד בבית המדרש...³²

²⁸ שבת צז, ב.

²⁹ בפסוק ד.

³⁰ בראשית ב, ג.

³¹ ב’שוהם יקר’ פירט המקומות בפסוקים, שבע לשונות עשיה, שש בריאה, שלוש מלאכה, שבע עשרה הויה, שתי לשונות הוצאה, וארבע לשונות הבדלה. ויש לשים לב למספר הרכבן המיוחד, שבע לעשיה, ועוד שש לבריאה ביחד הם י”ג, עוד שלוש לשונות מלאכה ביחד הם ט”ז, ועוד טו”ב לשונות הויה, ששם הויה במספר קטן הוא טו”ב, וכן נאמר ח’ פעמים במקרא הצירוף של שתי מילים אלו יחד ‘טוב ה’, וביחד הם ג”ל לשונות, ועוד פעמיים לשון הוצאה וארבע פעמים לשון הבדלה, ושניהם מספרים זוגיים המורים על התחלקות ופילוג.

³² רבינו אפרים. והמשך דבריו: ואינו מתעסק בעסקי העולם שנאמר (במדבר יט, יד) ‘אדם כי ימות באהל’, וכתוב (קהלת ז, ז): ‘כי העושק יהולל חכם’, ודרשו ז”ל, העסק שאדם מתעסק בדברים בטלים, מאבדים את חכמתו ממנו. ומה מקוה ג’ לוגין מים שאובין פוסלים אותו (מקואות ב, ד), כך ג’ דברים נאמרו בעוסק בתורה וראוי לו כאלו לא עסק בתורה מעולם, העוסק בה ומהפך דברי תורה למינות, והעוסק בה ומחלל שם שמים בפרהסיא, והעוסק בה ליוהרא ולא לשמה.

לשון זכר ונקבה

יש לדקדק בכל הפרשיות הללו על לשון זכר ונקבה בחצר, כפי שהעירו המפרשים על הפסוקים:³³ "את קלעי החצר את עמדיו ואת אדניה ואת מסף שער החצר. את יתדת המשפן ואת יתדת החצר ואת מיתריהם".

רש"י פירש: 'את עמודיו ואת אדניה' - הרי חצר נקרא כאן בלשון זכר ובלשון נקבה, וכן דברים הרבה.

ובאבן עזרא: 'את קלעי החצר את עמודיו ואת אדניה' - כמו: 'רוח גדולה וחזק'. 'תאכלהו אש לא נפח'.

והחזקוני פירש, כל דבר שאין בו רוח חיים, פעמים נקרא לשון זכר ופעמים לשון נקבה, דוגמא 'המחנה האחת והכהו', 'והרים ממנו בקומצו מסולת המנחה', 'בית צדיק חוסן רב ובתבואות רשע נעכרת'. ואפילו בדבר שיש בו רוח חיים מצינו 'ואם בהמה אשר יקריבו ממנה כל אשר יתן ממנו'. דבר אחר, עמדיו חוזר על הקלעים, 'ואת אדניה' חוזר על החצר.

וב'גור אריה', החצר נעשה על ידי אדנים ועל ידי עמודים, האדנים הם כמו בית קבול לקבל, והעמודים כמו הזכרים בתוך האדנים. ולפיכך החצר שנעשה משניהם על ידי האדנים ועל ידי העמודים, מה שהוא נעשה מן האדנים נקרא בלשון נקבה 'אדניה', ומה שהוא נעשה מן העמודים הוא בלשון זכר, לכך נאמר 'ואת עמודיו'.

וה'משכיל לדוד' העיר על כך, שאדנים גם לשון זכר, ככתוב: 'שני אדנים תחת הקרש האחד'. ואפשר שאין כוונת ה'גור אריה' לומר לשון נקבה, אלא שאדנים הם בבחינת נקבה לפי שיש להם בית קיבול לקבל העמודים. אלא שבעל שפתי חכמים לא דקדק. ועוד כתוב שם, שכל משפיע הוא זכר ומקבל השפע נקבה, וכאן החצר מקבלת השפע מן השמים ומשפיעה לישראל, לכך נקרא על שניהם. ומה יענה הרב ב'וכן כמה דברים' שמסיים רש"י שנמצאים לשון זכר ולשון נקבה, כגון מחנה, אש, וכן רבים.

גם הט"ז על התורה העיר על דברי ה'גור אריה' שלא מתיישב בזה, שהרי על כל פנים החצר עצמו הוא נזכר בלשון שניהם, וכי בשביל שיש בו נקבה יהיה נקרא לשון נקבה, דרך משל, מי שיש לו בנות אין שייך עליו לומר לשון נקבה כיון שיש לו נקבות.

ומבאר שהענין הוא שהחצר עצמו שייך בו שניהם, שכל משפיע הוא לשון זכר, ומקבל השפע הוא לשון נקבה. וכאן בחצר המשכן, מקבל שפע טוב מן השמים ומשפיעו לישראל, על כן נקרא שמו על שניהם.³⁴

ובמשך חכמה שם: ירמוז כי אדני המסך לפתח האהל היה גם כן נחושת, ולכן אמר אדניה בלשון נקבה על המסך.

³³ שמות לה, יז-יח.

³⁴ ובהמשך הוסיף: דמיון לזה מה שפירשתי על פסוק 'אך בצלם יתהלך איש יצבור ולא ידע מי אוספם'. נתכוין בזה שבשעת בריאת האדם כתוב 'נעשה אדם בצלמנו', פירוש שהוא יתברך אמר להמלאכים ונתכוין שיהיה אדם כדמותו יתברך שהוא נותן ומשפיע לכל ברואיו, ויהיה גם כן בדמות המלאכים שהם המקבלים שפע ממנו יתברך, ורצה שיהיה אדם מקבל שפע ממנו יתברך וגם משפיע לאחרים דהיינו שיתן צדקה לעניים. ואמר בזה 'אך בצלם יתהלך איש' פירוש שבצלם אחד לבד יתהלך האיש שרוצה להיות מקבל שפע כמלאכים לא להיות צלם השני שהוא משפיע לאחרים על כן יצבור תמיד הון רב ואינו נותן צדקה, על כן לא ידע מי אוספם ולא יהיה תקומה לו.

מנין הפסוקים בפרשה

פרשת ויקהל היא הפרשה הכ"ב מתחילת התורה, והמשכן בא ככפרה על כ"ב האותיות שפרחו מהלוחות הראשונות בעקבות מעשה העגל.

והיא הפרשה העשירית מתחילת החומש, ותמיד העשירי קודש.

קכ"ב (122) פסוקים בפרשה. ובחומשים נרשם בסוף הפרשה 'סנוא"ה סימן'.³⁵ גם את המשכן הרי בנה בצלאל שבצל אל היה, ו'בצל' עולה גם כן קכ"ב.

אולי בחרו שם המזכיר בצלילו את המעשה השנוא של העגל שהביא לשנאה ופירוד, ובעקבותיו נבנה המשכן ככפרה.

וכן עולה כמנין המילים מהפרשה: ³⁶ 'כְּלֵי הַמִּזְבֵּחַ', שהפרשה עוסקת בכלים. וכן עולה כמנין המילים: ³⁷ 'נְדִיב לֵב הִבְיָאוּ', וכן המילים: ³⁸ 'וְהֵם הִבְיָאוּ אֵלָיו'. להורות שכולם הביאו את התרומה מנדיבות לבם הטוב.

אחודה נא

א. למי החסירו בפרשה יודין ומדוע?

תשובה: ראה פרק לה, כז בפירוש רש"י ובעל הטורים.

ב. מנה אחד מן הטעמים מדוע אסור להבעיר אש בשבת?

אמר הקדוש ברוך הוא, אור שלי של גיהנום, שובת בשבילכם, גם אור שלכם יהא שובת.³⁹

ג. מנין שעיקר התורה בשבת כשאדם פנוי מעסקיו?

'השבת. ויאמר'. ראשי תיבות וסופי תיבות: תורה.⁴⁰

ד. מצא הקבלות בין מעשה בראשית למשכן.⁴¹

³⁵ מהפסוק בנחמיה (יא, ט) וַיֹּאֲלֵךְ בֶּן זְכָרְיָה פְּקִיד עֲלֵיהֶם וַיְהוּדָה בֶּן הַסְּנוּאָה עַל הָעִיר מִשְׁנָה. שם זה מופיע כאן בצורה מלאה. ובצורה חסרה ללא האות ו' הוא שם עיר בכיכר הירדן לרגלי הר שומרון, וניתן כסימן לפרשת בשלח שבה יש 116 פסוקים, וכמוזכר בפסוקים (עזרא ב, לה ונחמיה ז, לח) "בְּנֵי סְנָאָה שְׁלֶשֶׁת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת וְשִׁלְשִׁים". לסימן הפרשה שלנו יכלו לתת גם את השם 'מכבני', שאף הוא בגימטריה 122 ונתנוהו כסימן למנין הפסוקים בפרשת כי תבוא. והיא הפרשה היחידה שבאותו מנין פסוקים כפרשה שלנו. ושם נתנו סימן נוסף: 'לעבדיו'.

³⁶ שמות לח, ג.

³⁷ שמות לה, כב.

³⁸ שמות לו, ג.

³⁹ בעל הטורים על שמות לה, ג.

⁴⁰ בעל הטורים שם.

⁴¹ 'נוטה שמים כיריעה' – ועשית יריעות. 'ויהי מבדיל' – 'והבדילה הפרכת'. 'יקו המים' – 'ועשית כוור'. 'יהי מאורות' – 'ועשית מנורת'. 'ועוף יעופף' – 'פורשי כנפים'. 'וכולו' – 'ותכל'. 'ויברך אלהים' – 'ויברך אתם'. ויכל' – 'ביום כלת משה'. 'ויקדש אותו' – 'ויקדש אותו'.

שמות ספרים מהפרשה:

מנורת המאור⁴² – רבי יצחק אבובב.

קלעי החצר⁴³ – קונטרס על פסח.

שער החצר⁴⁴ - תרי"ג שבחים ומעלות לארץ ישראל, לרבי דוד בן שמעון, הצופה דב"ש.

מראות הצובאות⁴⁵ – פירוש על הנ"ך לרבי משה אלשיך. וכן ספר על דיני עיגון לרבי משה זאב וולף בן אליעזר מרגליות.

ווי העמודים – לרבי שבתי הורביץ. וכן פירוש על היראים לרבי אליעזר ממיץ מרבי יצחק טייב בעל 'ערך השלחן'.

שש משזר ותולעת שני – ספרי הרב שניאור זלמן רווח שליט"א.

מקאם השבת

בפרשת ויקהל מנגנים במקאם חוסיני לכבוד יופי המשכן. (חוסיין בערבית יפה).

כשפרשיות ויקהל פקודי מחוברות והיא גם שבת החודש, זו הקריאה הארוכה ביותר שיכולה להיות בשנה.

בקהלת קודש יסוד הדת נוהגים כשמחוברת לפרשת פקודי מנגנים במקאם נאווה, ובהוצאת ספר תורה, 'מקדש בנה בו'. וכן בשבת החודש נאווה או ביאת, וב'שמחים' – 'אשיר לאל איום' ('ניסן ראש חדשים') ובהוצאת ספר תורה 'יחיד נורא'.

אפשר לשלב בתפלה משירי ה'תוואחיד' שעורכים יהודי מצרים בליל ראש חודש ניסן.

ראה ב'שיר ושבחה השלם' סדר היחוד בעמוד 543.

בשבת זו גם מתאים לשיר שירים הנוגעים לכבוד השבת ומעלתה, כנזכר בתחילת הפרשה. מלבד שירי שבת הידועים יש גם שירים שמשולב בהם ענין השבת, כמו למשל השיר 'הלומה' (ב'שיר ושבחה השלם' עמוד 257 שמוזכר בו 'יה רצה לתפילתי בשבת מנוחתית'), וכהנה רבים.

---

⁴² לה, יד.

⁴³ לה, יז.

⁴⁴ שם.

⁴⁵ לה, ב.

פרשת פקודי

משכן העדות

"אלה פקודי המשכן משפן העדת אשר פקד על פי משה עבדת הלוים ביד איתמר בן אהרן הפהן".⁴⁶

מפרש 'אור החיים' הקדוש:

א. אלה - בא לשלול אחרים. שאת נדבת המשכן אפשר לפקוד, למנות, אבל כל מנין אחר - אינו חשוב. מנין - נוטריקון: מה אתה מונה. מה שאדם נותן לצדקה ספור וגנוז, אבל כמה כסף יש לעשיר - אינו דבר שחשוב למנות.

ב. 'אלה' - מתקן את 'אלה אלהיך ישראל'.⁴⁷

ג. 'פקודי' כפי התרגום - פקודות, המצוות.

ד. 'פקד' מלשון מינה. אלה הממונים לעבודת הקדש.

משכן העדות - עדות לכל באי עולם שידי משה נקיים. משה חשב שלא יחשדו בו, שהרי רואים יום יום שהקדוש ברוך הוא מדבר עמו, ו'מי יעלה בהר ה' ומי יקום בקום קדשו'? דבר ראשון - 'נקי כפים'.⁴⁸ אבל כששמע אותם רוגנים ומדברים אחריו, שהתעשר מנדבת המשכן, אמר, אתן לכם דין וחשבון מפורט על כל שקל שנתתם.⁴⁹

את המשכן לא הצליח שום אדם להקים, כולל האומנים שבנוהו, רק אחר כך היו הלויים פורקים וטוענים בכל מסע, אבל בפעם הראשונה - רק משה הצליח להקימו, ממילא הוא 'משכן העדות' - עדות על צדקותו של משה שידי נקיות, שרק הוא יכל להקימו.

המשכן גם היה **עדות לבאי עולם** שהקדוש ברוך הוא סלח להם על העגל, והשרה שכינתו ביניהם. באופן טבעי לא היה ניתן, ולא הצליחו להקימו. רק לאחר שבע פעמים של פירוק והרכבה בשבעת ימי המילואים, ביום השמיני באחד בניסן, הצליח משה להעמידו על עמדו.

המשכן התקדש בבניו של אהרן. והזוהר מבאר,⁵⁰ שכל חטאו של אהרן היה בזה שקיבל את הזהב בידיו מהמכשפים ינוס ויומברוס, וכך יכלו לפעול בכשפיהם. אבל המזבח שבנה היה לשם ה', ולא היו על כך טענות כלפיו. אדרבה, הוא בנה מזבח לה' כדי להקליש כח הסטרא אחרא, שראה שהתגברה כל כך.

'ויבן מזבח'⁵¹ - הבין מזבוח לפניו, מבן אחותו,⁵² חור שנהרג, שחייב להראות כלפי חוץ שמשותף פעולה עמם וניסה למשוך זמן. ומי שזכה לבנות את המשכן הוא נכדו של חור שבא

⁴⁶ שמות לח, כא.

⁴⁷ שמות לב, ד. וראה בהרחבה במפרשים שהתיבות 'אלה' ו'זה' קשורים לעוון העגל, שאוו להם אלהות הרבה, ורצו דבר ממשי ומוחשי שיוכלו לעבדו כפי שהיו רגילים במצרים, והיה להם קושי לעבוד למי שרואה ואינו נראה, שאין לו גוף ולא דמות הגוף. ותיבות אלו מצביעים על דבר הנראה בעינים, וזה היה מקור חטאם, ולכן התיקון לכך נעשה באופן שהיה השראת שכינה במשכן ויעשו שם עבודות מעשיות, ויראו ויתחברו למקום מוחשי שאפשר למשוך בידים. ולכן שמו של המסייע במלאכת המשכן אהליאב שיש בו אותיות אלה.

⁴⁸ תהילים כד ג-ד: "מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו. נקי כפים..."

⁴⁹ עיין במאמר הרב גינצבורג שליט"א, מדוע דוקא את 'ווי העמודים' שכח משה, שכן הם היו עודפים על הששים רבוא, ואין להם אות בתורה. ואלו הבעלי תשובה, המקשרים בו' החיבור בין עליונים לתחתונים.

⁵⁰ כי תשא קצב, א.

⁵¹ שמות לב, ה.

⁵² על פי סנהדרין סט, ב והמדרש, שחור היה בנם של מרים הנביאה וכלב בן יפונה (וכן פירש רש"י בשמות, יז, י). ולפי יוסף בן מתתיהו (קדמוניות היהודים ספר שלישי ב, ד 54), חור היה בעלה של מרים, אחות משה.

לעולם בניסי נסים, שכן אביו הוליד את אורי בן שמונה, ואורי הוליד אותו כשהיה בן שמונה, וכך עם כל סגולת המספר שמונה, הצליחו להתרומם מעל הטבע על ידי המסירות נפש, ולהביא להשראת השכינה במשכן.

העוון של עבודה זרה שקול כנגד הכל, וכדי לתקן פגם נורא כל כך צריך לקיים מצוה שאף היא כוללת הכל, ו'אלה פקודי', אלו המצוות, שקיימו במשכן, שהן מצוות רבות שעולות ככלל התורה כולה.

עוד אפשר להוסיף, שנצטוו בתחילת פרשת ויקהל, שהמטרה לבנות את המשכן לא תקדש את האמצעים, ושלא יחללו את השבת בשביל כך. ואם כן כל עשיית המשכן הייתה באופן שלא היה שום חילול שבת, ושומר שבת כהלכתו מוחלין לו אפילו אם עבד עבודה זרה כבודור אנוש,⁵³ כי השבת שקולה כנגד התורה כולה, וממילא היה כח במשכן לכפר על העוון הנורא של העגל, כי באה במשכן תשובת המשקל, שכנגד מה שפרקו נזמי הזהב, עתה נתנום למשכן לנדבה לאלהי ישראל, והיו בו עוד הרבה דברים מקבילים שכנגד מה שחטאו עתה תקנו.

שכחת הוויין

”וְאֵת הָאֶלֶף וְשִׁבְעֵי הַמֵּאוֹת וְחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים עָשָׂה וַיִּזְכֹּר לְעֲמוּדָיִם.”⁵⁴

אומר המדרש:⁵⁵

עם שהוא עושה חשבון והולך על כל דבר ודבר שעשויין כסדר בתוך המשכן, שכח אלף ושבע מאות וחמשה ושבעים שקל שעשה מהן וויין לעמודין, ולא היו נראין. התחיל עומד, תמה ואומר: עכשיו ימצאו ידיהם של ישראל עלי לומר שאני נטלתי אותם, והוא חוזר לבוא על כל מלאכה ומלאכה. מיד האיר הקדוש ברוך הוא את עיניו, ותלה עיניו וראה שהיו עשויין וויין לעמודים, התחיל להשיב להם בקול רם: 'ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים עשה וויים לעמודים', באותה שעה נתפייסו ישראל. מי גרם לו? על ידי שישב ועשה חשבון 'אלה פקודי המשכן'.⁵⁶

ולכן הטעם שיש על 'ואת האלף' הוא 'גריש' או כפי שנקרא גם בשם 'אזלא', ובנגינתו הוא נאמר בקול רם, שעל ידי שנמצא החשבון נסתלקו והלכו כל הטענות.

ובמדרש אגדה: כיון שגמרה מלאכת המשכן, אמר להם משה, בואו ונעשה חשבון ביחד. מיד נתקבצו כל ישראל אצלו, אמר להם 'אלה פקודי המשכן', וחשב מה שהוציא בכל דבר ודבר ושכח מה שהוציא בעשיית הוויים, והיה תמה והכל תמהים עמו, עד שהשכינה עמדה על

במלחמת עמלק תמך חור בידי משה יחד עם אהרן, ויחד עם אהרן הנהיג את העם בעליית משה להר סיני. המדרש רבה (צו י, ג) כותב שנהרג, כאשר סירב להכין לעם את עגל הזהב.

נכדו היה בצלאל, בונה המשכן: "וְחֹר הַוְּלִיד אֶת אֹרִי, וְאוּרִי הַוְּלִיד אֶת בְּצַלְאֵל" (דברי הימים א, ב, כ). לפי רוב המפרשים כלב בן יפונה וכלב בן חצרון הוא אותו האיש, וכן אפרת היא מרים הנביאה. אך מהירושלימי משמע שיש דעה שיש שני אנשים בשם כלב.

⁵³ ראה שבת קיח, ב.

⁵⁴ שמות לח, כח.

⁵⁵ תנחומא פקודי ז. ועיין עוד שמות רבה נא ו ותנחומא ישן ד ומדרש הגדול ולקח טוב.

⁵⁶ ובהמשך שם: ולמה עשה חשבון? הרי הקדוש ברוך הוא מאמינו שנאמר (במדבר יב) 'בכל ביתי נאמן הוא', ומשה נתן חשבון? אלא מפני ששמע ליצני הדור שהיו משיחין אחריו, שנאמר 'והיה כצאת משה... והביטו אחרי משה' ומה היו אומרים, רבי יצחק היה דורש לשבח (וכו') כדאיתא לעיל סדר כי תשא כז) וחברו משיבו, ויקה, אדם שנתמנה על מלאכת המשכן, על ככרי כסף ועל ככרי זהב שאין לו חקר ולא משקל ולא מנין, מה אתה רוצה שלא יהיה עשיר? כששמע כן אמר: חייכם, משנגמרה מלאכת המשכן אני נותן להם חשבון. כיון שנגמרה, אמר להם: 'אלה פקודי המשכן'.

הוויים. כשהרים משה עיניו, נזכר מה שהוציא בוויים, שנאמר 'ואת האלף...', אשרי ילוד אשה שככה לו.

וברבינו בחיי בנוסח קצת שונה: שיצאה בת קול ואמרה 'ואת האלף'... וכעין זה בזוהר: ⁵⁷ עד שיצא קול ואמר.

וברוקח: ⁵⁸

ואת האלף ותשע"ה עשה וויים לעמודים. היה לו לומר ואלף ותשע"ה, מהו 'ואת האלף', אלא מלמד ששכחו, לפי שאמר הקדוש ברוך הוא, לא יומעטו משישים ריבוא, חשב ק' ככר שנתנו ס' ריבוא, והם באו לקרשים ועדין לא הגיע לפרש מה שבחצר, וכשבא לחצר האיר ה' עיניו ונזכר שבאו לוויים וחשוקיהם לעמודים שבחוץ. עשה וויים, בין ווי כסף לווי זהב הם י"ג, כנגד י"ג מידות לתורה... י"ג וויים, כל מה שנברא בששת ימי בראשית, כנגדם ו' סדרים.

וכתב עוד רבנו בחיי:

ואם תשכיל תמצא כי מפני שישראל חטאו בעוון העגל בה"א וא"ו שבשם, הוא האש והקול, על כן ישראל, שהיו שש מאות אלף, הביאו שקלים לצורך האדנים שהם יסוד המשכן, להיות להם כפרה על מה שחטאו בה"א, ואותם שהיו יתרים על שש מאות אלף, שלא היה להם חלק באדנים ⁵⁹ עשו משקליהם וויים להיות להם כפרה על הוא"ו, וזהו שאמר 'עשה וויים לעמודים', והבן זה.

ואפשר שירמוז בזה 'ואת האלף' כדי לחבר הוא"ו עם הה"א, ושלא להפריד ביניהם, וכן אמר דוד: "הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֶת ה' מִן הַשָּׁמַיִם הַלְלוּהוּ בַּמְרוֹמִים".⁶⁰

וביאר ה'מגלה עמוקות':⁶¹

שכאשר שכח משה ווי העמודים לא היה יכול לכוון החשבון, עד שבאה אליו נשמתו של רבי עקיבא, הקשור לאות ו' כדלהלן, אז אמר 'ואת ה' אלף... עשה וויים לעמודים'. ועל סוד זה אמר 'ואתחנן' - פתח באות ו', שהוא סוד נשמתו של רבי עקיבא.

ואפשר שכונתו שהאות ה' מורה על ה' חומשי תורה שבכתב, הרומזת למשה שנתנה על ידו, והאות ו' מורה על ו' סדרי משנה, שהן התורה שבעל פה שנמסרה דרך רבי עקיבא. ומכיון שהאות ו' מורה על חיבור וקישור דברים, ואי אפשר לתורה שבכתב ללא התורה שבעל פה, לכן לא הושלם חשבון המשכן עד שמשה ראה את נשמת רבי עקיבא המורה על הו'. כי שתי התורות שבכתב ושבבעל פה צריכות זו לזו ויונקות זו מזו. ולכן גם מצד שני ניתן לקשור את האות ה' המורה על בחינת נקבה לתורה שבעל פה, ואת האות ו' דוקא לתורה שבכתב שהלוחות ארכן ו'.

ואת הקשר של רבי עקיבא לאות ו' הוא מבאר כי מו' דברים התעשר רבי עקיבא,⁶² והוא סוד ו' סדרים שנשמתו מתורה שבעל פה, לכן דרש רבי עקיבא בכל התורה וויין,⁶³ וזה סוד שאמר

⁵⁷ פקודי רכו, ב. ובכתב יד ילקוט תימני ששון (מובא בתורה שלמה נד): שעלה ו"ו 'ואת האלף' זקוף כמקל, מיד נזכר ואמר 'ואת האלף'.

⁵⁸ אות כח.

⁵⁹ שהרי נמנו במדבר סיני שש מאות אלף שלושת אלפים חמש מאות וחמישים, והשש מאות אלף עלו לכיכר שלם והשלושת אלפים חמש מאות וחמישים הי אלף ושבע מאות שבעים וחמשה שקלים שלמים ששכח משה, 1775 כפול שנים = 3550.

⁶⁰ תהלים קמח, א.

⁶¹ על ואתחנן - אופן עג. וכן הביא ה'מאיר עיין' על 'גלגולי נשמות' לרמ"ע מפאנו ס"ק שנב.

⁶² נדרים, נ, א.

⁶³ כמו שכתבו התוספות בסנהדרין נ, ב ד"ה ת"ל, שרבי עקיבא הוא דורש וויין. וראה יבמות סח, ב ושם נסמן.

רבי עקיבא לרבי ישמעאל: ⁶⁴ ישמעאל אחי, בת ו-בת אני דורש, אני דוקא. ואמר ישמעאל אחי, בסוד הגלגול, שרבי ישמעאל - גלגול יוסף הצדיק, ורבי עקיבא - גלגול שמעון, ומתחילה הם לא הכירוהו, ⁶⁵ אבל לבסוף בא לתקן ולהכיר האחוה, שהוא מצד אות ו', וכאשר שכח משה את ווי העמודים לא יכל לכוון החשבון, עד שהראה הקדוש ברוך הוא למשה אוצר של הנשמות, ⁶⁶ ובאותו פרק ראה את נשמת רבי עקיבא, שהוא מסוד אות ו', אז אמר 'ואת האלף' ודרש כל אתין.

וזה נרמז במלת 'ואתחנן', שנתן הקדוש ברוך הוא חן למשה שראה אוצר של נשמות, כנרמז באות נ' פשוטה של ואתחנן, נשתיירו האותיות ו' א' ת' מן 'ואתחנן', אותיות: אות ו', שראה משה נשמתו של רבי עקיבא שהיא מן אות ו'. ⁶⁷

ובמקום אחר, ⁶⁸ מוסיף ה'מגלה עמוקות':

שכאשר יצאה לאה לקראת יעקב, ⁶⁹ יצא ממנה אז יששכר, וכן גם ביציאה שיצאה יעל לקראת סיסרא, יצא ממנה רבי עקיבא, שהוא היה 'מבני יששכר יודעי בינה לעתים', ⁷⁰ לכן אמר רבי עקיבא, כשהייתי עם הארץ, אמרתי מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור, ⁷¹ בסוד 'יששכר חמור גרם'. ⁷² והנה בסוף השירה על סיסרא אמרה: ⁷³ 'כן יאבדו כל אויבך ה'', ועל רבי עקיבא אמרה 'ואוהביו כצאת השמש בגבורתו', שרמזה על משה רבינו, שנאמר אצלו שיקח את האהל: ⁷⁴ 'והיה כצאת משה מן המחנה', רק שמשוה הוא סוד תורה שבכתב, אבל רבי עקיבא הוא סוד תורה שבעל פה, 'בגבורתו' - מצד הגבורה, וזה סוד: 'ותכסהו בשמיכה', שאמר רבי יהודה, חזרנו על כל המקומות ולא מצינו עוד מלת 'שמיכה', אבל אמר הקדוש ברוך הוא שמיכה, מעיד עליה שנתכוונה לשם שמים.

ומבואר בכתבי האריז"ל, ⁷⁵ שרבי עקיבא (עקיבא-עקב) היה בעקבו של עשו, ויעקב אחז בעקבו ונטל ממנו את רבי עקיבא, ועקבו היינו ו' רבי עקיבא שדרש ו', ו' של השם סוד עשירות, שמו' דברים נתעשר. ועקיבא אותיות יעקב, שהוא גלגולו, ולכן כמו שיעקב רעה את צאן חמיו, והיו לו שתי נשים, רחל בת כלבא שבוע - כנגד רחל אמנו, ואשת טורנוסרופוס - כנגד לאה, והיה גם ניצוץ משה רבינו שהיה רועה את צאן חמיו, וצפורה - דוגמת בת כלבא שבוע, ואשת טורנוסרופוס - דוגמת מלכת כוש, ונדר בו כלבא שבוע כמו 'ויאל משה', ואמר

⁶⁴ סנהדרין נא, ב.

⁶⁵ בראשית מב, ח.

⁶⁶ תנחומא פרשת כי תשא כז על הפסוק (שמות לג, יט): 'וחנותי'.

⁶⁷ המשך דבריו: או נוכל לומר שמורה על רבי עקיבא שדרש רבויין כל אתין שבתורה, כמו שאמרו (פסחים כב, ב. בבא קמא מא, ב. בכורות ו, ב), עד שבא רבי עקיבא ודרש 'את ה' אלהיך תירא' (דברים י, כ). נמצא במלת 'ואתחנן' מרומזין דרשות של רבי עקיבא, שדרש ו' את שהם מורים על רבויים, הנה באותה שעה שראה משה בשעת הקמת המשכן דרשות של רבי עקיבא, ראה כי רבי עקיבא דרש ריבוי ומיעוט (שבועות כז, ב), ורבי ישמעאל דרש כלל ופרט.

וזה סוד 'ויצא אליהם א"ת שמעון' (בראשית מג, כג), מאותו הענין נתגלה הדבר, שבדורות התנאים שמעון העמסוני היה דורש כל אתין שבתורה, עד שבא רבי עקיבא והיה דורש גם כן אתין שהוא משמעון.

וזה סוד 'ויילכו לרעות א"ת צאן אביהם' (בראשית לז, יב), נקוד על א"ת, רומז על סוד זה.

וזה נרמז 'אתה החלות להראות ראשי תיבות אהל, שאז באותו פרק כשהוקם אהל מועד, החלות להראות לי נשמתו של רבי עקיבא, וזהו שאמר 'א"ת גדלך', שדורש כל אתין שבתורה.

ועיין עוד שם המשך דבריו בענין זה.

⁶⁸ על ואתחנן - אופן פח.

⁶⁹ בראשית ל, טז.

⁷⁰ דברי הימים א יב, לב.

⁷¹ פסחים מט, ב.

⁷² בראשית מט, יד. כדברי הרקנאטי פרשת ויחי.

⁷³ שופטים ה, לא.

⁷⁴ שמות לג, ז.

⁷⁵ ליקוטי הש"ס על דברי הגמרא כתובות סג, ב: רחילא בתר רחילא אזלא. ובשער הפסוקים ויצא.

פסוק זה בא לידי וכו', שאמרו חז"ל שפסוק 'ותמנע' כמו פסוק 'שמע ישראל', והוא חטא גלגול יעקב שלא רצה לקחת את תמנע.⁷⁶

ובמדרש תלפיות:⁷⁷

ו' – לשון ווי העמודים. ווי לשון וי, לומר כל מה שנברא בששה ימים עולם ומלואו התלויים בשערה כדבר התלוי באונקלי שהוא כמו וו ועומדים על עמודים, וראוי להתאונן עליהם וי כי עתידים לכלות.

הוּו הוא כרגל האות ק', וכצואר האות ל' הרי קל, לשון קלות ראש, ולשון שרפה קמו קלייה באש, לומר הנוהג בקלות ראש ומקלקל מעשיו ומיקל במצוות ונוהג היתר בדבר איסור, יהא קלוי ונשרף באש הגיהנם הדולק בו' ימי החול, ולא בשבת.

ו' – ששה במספרה, לומר ששה חייהם אינם חיים: הרחמנים, והרתחנים, ואיסטנסים, ומי שאין לו אלא חלוק אחד, ומי שאשתו מושלת עליו, ומי שמצפה לשולחן חברו.

שבעים וויים של כסף חסר אחד היו במשכן: ארבעה בפרוכת, חמשה במסך האהל, עשרים לקלעים לפאת תימנה, עשרים לפאת צפון, ועשרה לפאת ים. שלושה לכתף האחד, שלושה לכתף השני, ארבעה למסך החצר, הרי שבעים חסר אחד.

וכתב הראש"ל ורבה של ירושת"ו, הגרש"מ עמאר שליט"א, חידוש יפה על ווי העמודים:

כיכר הוא שלשת אלפי שקלים, וכמו שכתבו רש"י ורשב"ם, ומאה כיכר הם שלש מאות אלפים שקלים, שהם שש מאות אלף של מחצית השקל. והם כסף האדנים, כיכר לאדן.

ובעל הטורים כתב, שכנגד מאת האדנים תיקנו מאה ברכות בכל יום. והנה 'מאת ככר' עולה בגימטריה תרפ"א, כמנין מא"ה ברכו"ת עם הכולל, ומהאלף ושבע מאות וחמשה ושבעים שקל, עשה משה וויים לעמודים.

ורמז נפלא לזה, שכל עמודי הספר תורה מתחילים באות ו', ונקרא ווי העמודים, חוץ מחמשה עמודים שסימנם, "ביה שמו".⁷⁸ נמצא שחסרים חמשה וויים מראשי העמודים של הספר התורה. וכנגד זה חסרים מאליהו הנביא חמשה וויים, שחמש פעמים כתוב במקרא אליה חסר ו', שיעקב אבינו לקח אות ו'א' מאליהו הנביא, ואמר לו איני מחזיר לך האות ו' עד שתבשר גאולה לבני. ועל כן כתוב 'וזכרתי בריתי יעקוב' מלא ו'א', ויש עוד ד' מקומות שכתוב יעקוב מלא, כנגד ה' פעמים שכתוב אליה חסר ו'.

והטעם שלקח לו ו' ולא אחת משאר אותיות שבו, כי בגאולת ישראל חסר ו', בפסוק: 'ושמתי פדת בין עמי ובין עמך'. וכתב רבינו בחיי 'פדת' כאן חסרה ו', משום שלא היתה זו גאולה שלימה, לפי שיש אחריה גלות, וטעם הדבר שעדיין לא ניתנה תורה לישראל, והתורה רמוזה באות ו' החיבור, המחברת כנסת ישראל עם ה' להיותם יחד עם התורה אחד. נמצא שחסרים חמשה וויים באליהו, ויתרים ה' וויים ביעקוב, וכל יתר כנטול דמי, וכן חסרים ה' וויים בראשי העמודים שבספר תורה, הרי הם ט"ו וויין, וכנגדם אומרים ויציב ונכון וכו', שיש שם ט"ו וויים רצופים, להשלים אותם החסרים, ואחר כך אומרים, אמת אלהי עולם מלכינו, צור יעקב מגן ישענו, ולא מזכירים אברהם ויצחק, כי מי שנתעסק בוויים אלו הוא יעקב, ועשה זאת כדי להגן על גאולתנו, שאמר לאליהו, לא אשיב לך הו' שלך עד שתביא הו' של גאולת בני.

⁷⁶ והמקום השני הוא מה שכתב הרב חיד"א בשם הרוקח שמשו רבינו ראה איש בריש דפא.

⁷⁷ אות ואו ענף ווי. תחילת דבריו בשם רבי חיים אלפואל.

⁷⁸ ראה על כך בהרחבה ב'שם ונשמה' עמוד רמז.

ועל פי זה יתבאר 'ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים עשה וויים לעמודים', שחשבון זה של שקלי הכסף הנותרים על מאת הככר שהם למאת אדנים ככר לאדן, עשו לווי העמודים.

וה' פעמים יעק"ב, עולה תשע מאות ועשר, וה' פעמים אליה"ו עולה מאתים וששים, וכן ה' פעמים עמו"ד מעמודי ספר התורה, בגימטריה שש מאות, וכשתחבר הכל יחד, תתק"י, ר"ס, ת"ר, עולה לחשבון אלף ושבע מאות ושבעים בדיוק, ועם כללות החמשה וויים, עולה סך הכל אלף ושבע מאות וחמשה ושבעים, כמספר השקלים אשר מהם עשו וויים לעמודים.

וכתבו דעת זקנים מבעלי התוספות, 'משכן העדות' - כי בשעה שחשדוהו שגנב שקלים ממלאכת המשכן, אמר להם משה רוצה אני שיהיה המשכן עדות, וחזרו ומנו ומצאו שהושמו בוויין לעמודים, ודרשו, מ'והמלאכה היתה דים' - ראשי תיבות ויעלו ט"ו וויין, כלומר, ט"ו יותר, שראשי תיבות והמלאכה היתה דים, הם ו' ה' ד' שחשבונו ט"ו. מיד נתן משה ט"ו שבחות והן בישתבח, שיר ושבחה וכו'. וכנגדן ט"ו ברוך, בברוך שאמר. וכנגדן ט"ו וויין באמת ויציב.

עמוד – עומד

התיבות 'עומד' ו'עמוד' במקרא פעמים מלאים ופעמים חסרים. ומצאנו הבדל בין עמוד האש לעמוד הענן בפרשת שלח: ⁷⁹ "וְאָמְרוּ אֶל יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַזֹּאת שְׁמָעוּ פִּי אֶתָּה ה' בְּקִרְבֵּי הָעַם הַזֶּה אֲשֶׁר עִיֵן בְּעֵינֵי נְרָאָה אֶתָּה ה' וְעֲנַנְךָ עֹמֵד עֲלֵהֶם וּבְעֵמֶד עֲנֵן אֶתָּה הַלַּיְלָה לְפָנֵיהֶם יוֹמָם וּבְעֵמֶד אֲשֶׁר לְיָלָה".

ונראה משום שהשם 'עמוד' נקרא רק כאשר הוא עומד זקוף תמיד, ולא כאשר הוא מתגמש ומתקפל. כמו שפירש רש"י על הפסוק 'על פי ה' יסעו': ⁸⁰ "כיון שהיו ישראל נוסעים, היה עמוד הענן מתקפל ונמשך על גבי בני יהודה כמין קורה... כיון שהיו ישראל חונים, עמוד הענן מתמר ועולה ונמשך על גבי בני יהודה כמין סוכה". ולכן עמוד הענן נזכר חסר ועמוד האש מלא.

או כמו שפירש האבן עזרא: ⁸¹

ועל דעתי כי הענן לא היה עליהם אחר עברם ים סוף, כי הענן היה על המשכן, וזה פירוש 'ועננך עמד עליהם', כי בשבילם היה עומד, כדי שיעמדו. ובנסוע הענן יסעו, ובעמוד האש היות נראה בענן, וכן כתוב: ⁸² 'ואש תהיה לילה בו'.

ולפי זה הענן לא היה תמיד ניצב זקוף כעמוד, אלא היה מוטה על המשכן.

מנין הפסוקים בפרשה

פרשת פקודי חותמת את חומש שמות והיא הפרשה הכ"ג מתחילת התורה, שכן מתאריך כ"ג באדר התחילו לעבוד במשכן בשבעת ימי המילואים.

והיא הפרשה האחת עשרה מתחילת החומש. והרמז לכך מנין היריעות.

⁷⁹ במדבר יד, יד. ושם גם ארבעת המילים: 'עֹמֵד עֲלֵהֶם וּבְעֵמֶד ... הַלַּיְלָה', כתובים בצורה חסרה. וכן בירמיה נב, כא כתוב פעם אחת עמוד חסר. "הָעֵמֶד הָאֶחָד". וכנראה שהוא משום שמדובר על העמודים שהפילו הכשדים, או משום שאינו שלם עם הכותרת.

⁸⁰ במדבר ט, יח.

⁸¹ הפירוש הקצר שמות טז, ה. ובמקראות גדולות אינו. ועיין עוד בספורנו במדבר י, לג-לד.

⁸² שמות מ, לח.

מנין הפסוקים בפרשה לא כתוב בכל החומשים כפי שבדרך כלל מסומן, אלא הזכירו את סכום הפסוקים של כל הספר. אמנם בפרשה צ"ב פסוקים, ואולי הוא מלשון הצבת המשכן והעמדתו על צביונו.

וזו הפרשה היחידה בכל התורה בעלת מספר פסוקים זה. והסימן יש שכתבו את השם 'עזיה'. ואולי הוא רמז לעוזיהו המלך שנכנס להיכל להקטיר קטורת, ומיד זרחה לו הצרעת על מצחו. וזה הקשר בין תוכן הפרשה העוסק במשכן לבין המלך עזיה ממלכי יהודה שגבה לבו להקטיר קטורת בבית המקדש.

צב הוא גם לשון כיסוי,⁸³ כמו 'עגלות צב', ומסמל את המשכן המכוסה ביריעותיו.

וכן מלשון חשק ורצון, יופי וסדר מתוכן. או מלשון חיבור כמו 'צבת', והמשכן מסמל חיבור עליונים ותחתונים.⁸⁴

אם נחבר את מנין שתי הפרשות ויקהל ופקודי שברוב השנים הן מחוברות המחוברות, נמצא שיש קכ"ב ועוד צ"ב פסוקים, וביחד יר"ד פסוקים כשמו של משה שהוריד את השכינה לארץ. וכן די"ר מלשון דירה, שהקדוש ברוך הוא התאוה להיות לו דירה בתחתונים.

וכן עולה שני השמות של בוני המשכן ביחד בצלא"ל ואהליא"ב עם השמות – 214.

אחודה נא

א. כמה פעמים מוזכר בתורה יחוסו של בצלא"ל, ומדוע?⁸⁵

ב. כנגד מה תקנו מאה ברכות בכל יום?⁸⁶

ג. כיצד רמוז בפסוק הראשון בפרשה כמה שנים עברו מיציאת מצרים עד שנבנה בית ראשון, כמה שנים עמד בית ראשון, וכמה שנים בית שני?⁸⁷

⁸³ רש"י במדבר ז, ג אין צב אלא מחופים. וכן 'ובצבים ובפרדים' (ישעיה סו, כ) עגלות מכוסות קרויות צבים.
⁸⁴ 'הכתב והקבלה' שם: ור"ש ב"מ אמר 'עגלות צב' תרגומו 'כד מחפיין', והם כלים מעצים מחוברים שנושאים בהם בני אדם על גבי בהמה, ותרגום ירושלמי 'עגלן מזווגן', כלומר, כל עגלה היה לה זוג בקר המושכים אותה. לדעתו מלת צב נרדף עם 'של תשלו לה מן הצבתים' (רות ב) שפירושו אגודה, וכמורגל בתלמוד, מצאן צבתים צבתים, רצונו לומר, אגודות קשורות יחד, ומזה שם כלי צבת בצבת עשויה, שני חלקים המחוברים וקשורים יחד (עיין מה שכתבתי בפרשת בא, צבאות ה'), וכן עגלות צב זוג בקר אגודים וקשורים בעגלה.
ובתרגום יונתן בן עוזיאל עגלן מחפן ומטקסן, הוסיף מלת מטקסן שענינו סדר ותכונה, כי 'ומדרו את תבנית ותכונתו' תרגומו וטקוסייה, שהיו העגלות מתוקנות על סדר ראוי ותכונה יפה, ויהיה צב מן צבי לכל ארצות לשון יופי והדרור. עיין מה שכתבתי בויקהל, במראות הצובאות."
⁸⁵ בעל הטורים על שמות לח, כב: 'ובצלא"ל בן אורי בן חור' - ג' פעמים בתורה (כאן. ולמעלה לא, ב. לה, ל). נתייחס כנגד שלשה מעלות שהיו בו, חכמה ותבונה ודעת (למעלה לא, ג).
⁸⁶ בעל הטורים על שמות לח, כז: 'מאת האדנים' - כנגד מיוסדים על אדני פז (שיר השירים ה, טו). וכנגדם תקנו מאה ברכות בכל יום. ועיין עוד מה שכתב על הפסוק בבראשית יד, יט.
וכתב רבנו בחיי על דברים י, יב: ידוע מה שדרשו חז"ל (מנחות מג, ב) מן הכתוב הזה, שחייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, שנאמר מה ה' אלהיך שואל מעמך, אל תקרי מה אלא מאה, כלומר מאה ה' אלהיך שואל מעמך. ויש בפסוק זה תשעים ותשע אותיות ועם אל"ף שתשים במלת מה ישלמו למאה אותיות ותחזור המלה מאה, כדי לרמוז בדרך אסמכתא אדם לברך בכל יום מאה ברכות. וכן יש אסמכתא לזה מפסוק 'הנה כי כן יבורך גבר ירא ה'' (תהלים קכח, ד), כי 'ירא ה'' יש לו לברך מנין כי כן. עוד 'נאום הגבר הוקם על' (שמואל ב כג, א), קיים ע"ל ברכות. ואמרו (במדבר רבה יח, כא) כי דוד ע"ה יסד מאה ברכות, ואחר כך שכחום וחזרו אנשי כנסת הגדולה ויסדום.

וכתב ה'שפתי כהן' על ויקרא ה, כא: 'אדם כי יקריב מכ"ס' - גימטריא מאה, רמז למאה ברכות בכל יום, שכל האומר מאה ברכות בכל יום כאילו הקריב קרבן.

⁸⁷ לשון רבינו בחיי: אמרו במדרש (תנחומא פקודי ב-ד) 'אלה פקודי המשכן משכן', למה משכן משכן שתי פעמים? לפי שבית המקדש עתיד להתמשכן שתי פעמים, בית ראשון ובית שני, שנאמר (נחמיה א, ז) 'חבול חבלנו

ד. באיזה תאריך נסתיימה מלאכת המשכן, ואיך מרומז בכתוב?⁸⁸

שמות ספרים מהפרשה:

בגדי שרד – תשובות לרב שרגא בן שלמה רוזנברג, מארצות הברית. וכן לרבי דוד שלמה בן ירחמיאל אייבשיץ.

בגדי קודש אשר לאהרן⁸⁹ – בנושאים נשגבים שבתורת האריז"ל והרש"ש, מרבי אהרן רפאל חיים משה פירירה.

אבני זכרון⁹⁰ - למחברים רבים.

מקאם השבת

מכיון שפרשת פקודי חותמת את חומש שמות מנגנים במקאם נאווה שהוא מקאם מינורי המתאים לסיום, או בפרשת ביאת שכן הפרשה עוסקת בהקמת המשכן הדומה לבית.

לך'. ואם תשכיל במלת 'המשכן משכן העדות' תמצא בהם רמז למספר השנים שעמד בית ראשון ובית שני, וכן מיציאת מצרים עד שבנה שלמה את הבית, כי המשכן במספרו עם האותיות רמז לבית שני, וכן משכן במספרו רמז לבית ראשון, וכן העדת חסר וא"ו וחשבונו ארבע מאות ושמונים שנה משיצאו ממצרים עד שבנה שלמה את הבית, ומה שיחסר אחד מן החשבון לפי שבשנה השנית לצאתם נבנה המשכן. וכל אלו החשבונות ראה אותם משה ברוח הקודש, וזהו אלה פקודי המשכן משכן העדות.

והוסיף ה'חתם סופר' שהה' החסרה ממספר בית שני רמז לה' דברים שחסרו בו. והמגלה עמוקות תניינא הוסיף. כי יש ת"פ תיבות במעשה בראשית עד תיבות 'ארץ ושמים', כנגד ת"פ שנה משיצאו ממצרים עד בנין בית ראשון. וכן מנין הטפחים של קרשי המשכן שהיו מ"ח קרשים, כל קרש י' אמות, וי' פעמים מ"ח עולה ת"פ.

⁸⁸ בעל הטורים על שמות לט, לב: ותכל כל עבדת משכן - בגימטריא בעשרים וחמשה בכסלו נגמר. ותכל לית. (כלומר, מילה יחידאית בכל המקרא) לומר כי עתה כלה מלאכת כל העולם.

⁸⁹ לט, א. אמנם בפסוק עם ה' השימוש, וחסר ו' 'הקדש'.
⁹⁰ לט, ז.